

Marilar Aleixandre. Catálogo de venenos

Teresa Seara

Formas de citación recomendadas

1 | Por referencia a esta publicación electrónica*

SEARA, TERESA (2012 [2001]). “Marilar Aleixandre. *Catálogo de venenos*”. *Anuario de Estudios Literarios Galegos*: 1999, 253-256. Reedición en *poesiagalega.org. Archivo de poéticas contemporáneas na cultura*. <<http://www.poesiagalega.org/arquivo/ficha/f/1855>>.

2 | Por referencia á publicación orixinal

SEARA, TERESA (2001). “Marilar Aleixandre. *Catálogo de venenos*”. *Anuario de Estudios Literarios Galegos*: 1999, 253-256.

* Edición dispoñíbel desde o 15 de febreiro de 2012 a partir dalgunha das tres vías seguintes: 1) arquivo facilitado polo autor/a ou editor/a, 2) documento existente en repositorios institucionais de acceso público, 3) copia dixitalizada polo equipo de *poesiagalega.org* coas autorizacións pertinentes cando así o demanda a lexislación sobre dereitos de autor. En relación coa primeira alternativa, podería haber diferenzas, xurdidas xa durante o proceso de edición orixinal, entre este texto en pdf e o realmente publicado no seu día. O GAAP e o equipo do proxecto agradecen a colaboración de autores e editores.

Marilar Aleixandre. *Catálogo de velenos*
Ferrol: Colección Esquíu de Poesía

Teresa Seara

O fallo da XVIII edición do Premio Esquíu de Poesía (decano dos certames poéticos no noso país e un dos de maior prestixio polo alto nivel demostrado ó longo da súa traxectoria) desvelounos unha nova faceta creativa de Marilar Aleixandre. Así —cun magnífico prólogo de Pilar Pallarés—, o volume galardoado, *Catálogo de velenos*, abre unha fiestra no quefacer literario dunha autora xa abondosamente coñecida pola súa obra crítica e, sobre todo, narrativa e condúcea con paso firme cara ó terreo do verso tras dos primeiros poemas publicados no voceiro do Batallón Literario da Costa da Morte, *Feros Corvos*, grupo do que forma parte.

Porén, *Catálogo de velenos* carece do carácter inxenuo inherente a unha primeira obra, por canto a solidez acadada pola voz poética e a radical aposta no tema van unidas a unha intensa indagación de xinea filosófica capaz de desvelar as tramas de diferentes procesos vitais a través de maduras e lúcidas respostas. Neste sentido, o poemario estrutúrase en tres partes que conforman un todo no seu conxunto e onde se vai dando primacía a determinadas problemáticas. Así, “*o veleno na mazá*” céntrase no espiñento tema das relacións materno-filiais cando a nai adquire artes de madrastra e representa a antítese das aspiracións da filla. Pola contra, en “*o veleno no coitelo*” o conflito nace do cariz enganoso propio do amor visto a través das novas relacións familiares que trae aparelladas. E, finalmente, “*onde os alacrâns*”, confórtese como unha parte máis heteroxénea que vén completar (tras da mazá e o coitelo) o catálogo de velenos coa inclusión dun listado de substancias comúns: a faneca brava, a beladona, as ortigas, a cicuta, a tarántula, a víbora...

Se nas versións tradicionais do conto de Brancaneves, a mazá representaba o cambio máis importante da súa vida, o paso de nena a adulta, no poemario de Ma-

*pero a que preocuparse
está chegando o día
en que subirá por si propia ata os teus labios
a mazá envelenada*

O veleno escondido na mazá ten o amargor do fracaso e desde o inicio dos tempos, a través das xineas matriliñais, irase transmitindo inconscientemente de nais a fillas a vacina contra os ataques da vida imposta á muller. A través dun elemento en aparencia inocuo e doce como é a mazá, impregnado dunha cantidade de veleno non mortal pero si inmunizadora, espértase o instinto de supervivencia nas novas xeracións aínda a custo de quebrar os lazos maternos-filiais. Eis o que o eu poético deduce na súa pescuda respecto ó proceder da nai:

*daquela non sabía
que o teu sangue callou
nesa terra que teño baixo as uñas
que a ti debía
as pugas que agromaban que
tamén levo por baixo das uñas
restos da túa tinta
que acabaría usurpando o teu nome

non sabía que fuches ti quen me educou
contra ti mesma*

Unha vez acadado un espacio propio, tras superar a proba iniciática da mazá, o ser deberá enfrontarse a unha nova ameaza, a de “o veleno no coitelo”. Desta vez desaparece a figura inductora e é o propio eu poético quen se aproxima ó perigo sen sabelo asumindo unha relación de parella que deixa de ser biunívoca cando, xunto co amante, chega a familia política cos coitelos afiados e os velenos insípidos, indetectables na súa morbilidade escondida:

*entraches na miña casa
traendo os teus coitelos afiados
e detrás un por un
entrou a familia veleno insípido
para quedar*

O espacio impenetrable e feroz do círculo familiar, “marca do coitelo no teu brazo/ pegada de terra nas uñas”, constitúe unha nova fonte de conflitos que acaban convertendo o ser na “usurpadora”, na estranxeira que o acapara todo nunha imparabile conquista. Unha nova proba agarda ó ser e debe superala en solitario pois o amante, elemento nivelador entre o eu poético e a familia allea, fica nun estado de inconsciencia prolongada, móvese en terreos lonxanos e próximos á morte. Así, o coitelo acada un dobre gume: o de perder ó ser amado e o de superar a proba da pertenza ó clan tras probar a compatibilidade de sangues:

*Distinguir o sinal entre o balbordo
dos ruídos. Sobre o gume do coitelo
a pinga de veleno certifica
a harmonía dos sangues, a pertenza
ó impenetrable círculo feroz.*

Para eludir esta nova ameaza, o ser ármase coa palabra, co canto, aínda que este sexa froito imperfecto dunha lingua gallada. Así, se da primeira proba iniciática, o eu saía fortalecido co don da escrita, con esta segunda chega á arte da palabra para acalar o “*coro dos velenos*” e impoñer a súa propia orde no caos antes que asumir a harmonía dos de fóra.

*Canta: ti podes. Tes na lingua a marca
do coitelo ou da serra, a queimadura,
o coro dos velenos non dá tregua.
Antes de que a orde impoña o seu silencio
os velenos darán memoria ó caos.*

Superadas definitivamente as tarefas encamiñadas á formación do eu poético nos campos íntimo e colectivo, a terceira parte do poemario, “*onde os alacrás*”, asume a heteroxeneidade propia dun verdadeiro catálogo de velenos onde —tras tratar minuciosamente os dous primeiros, principais e mortíferos— chega o turno das substancias pezoñentas con menor poder letal. Así, o bambú que se torna de cana en barrote, a faneca brava coas súas espiñas, as herbas alucinóxenas (beladona), os pequenos animais (tarántula, víbora, alacrán) e as substancias tranquilizantes (cianuro, estricnina) conforman un inventario de elementos duais na súa dobre condición de menciñas ou velenos.

*as herbas que procuro medran
só no máis profundo
á sombra húmida dos autobuses
destilan medicinas ou velenos
—cuestión de cantidade—*

A inocuidade depende do bo ou mal uso destas substancias e aquí entra en xogo a mesura e sabedoría de quen os manipula que acada así un poder absoluto sobre a vida dos demais e sobre a súa propia por canto debe saber graduar a cantidade precisa para os seus fins. Agora os velenos son administrados por propia man e non só se utilizan como arma defensiva senón que, nun xogo macabro, ás veces empréganse a xeito de inductores da escrita. Así é de ambigua a acción de beber en “*negociando poemas*”:

*e despois de beber a medias
a macela ou o veneno
aínda rescato unhas palabras empapadas
do fondo da cunca
para prendelas no arame
un día de vento*

Este *Catálogo de velenos* acaba sendo un tratado de armas secretas: as dun ser que “*como Casandra/ non sei vivir sen falar*” e cifra a resistencia do eu perante as probas iniciáticas que tivo que afrontar na asunción da súa propia identidade. Finalmente, tras negarse a morder a mazá e tras esquivar os coitelos, fica exposto a outras ameazas menores. Xamais saberemos se a súa cunca contén a sedante macela (cun efecto parello á catarse pola palabra) ou o veneno mortal, se a dose será quen de inducir ó eu poético nun estadio de introspección ou no soño definitivo. Non importa, o xogo da vida continúa.